

VERKENNING

KENNISAGENDA

CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR 2025-2028

Onderstaande tekst betreft een uitbreiding en bewerking van het openbaar werkdocument 2022/2023.

Claartje Rasterhoff (Universiteit Maastricht)
Jan Jaap Knol (Boekmanstichting)

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Boekmansichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
Waarom een kennisagenda?	5
Vier doelstellingen	6
Thematische indeling	6
Praktijkkennis	8
Vorm	8
Vervolgstappen	8
Eigenaarschap	9
Appendix	10
Appendix A. Gesprekspartners	11
Appendix B. Bronnen	13

De Boekmanstichting zet de komende jaren in op de ontwikkeling van een breed gedragen Kennisagenda¹ voor de culturele en creatieve sector. Hoewel er zowel in als over de sector veel onderzoek wordt gedaan, is het voor betrokkenen vaak lastig om aan kennis en informatie te komen of deze effectief te gebruiken. Ook ontbreekt het aan een overkoepelend beeld van kennisbehoeften en strategieën voor afstemming van nieuw onderzoek. De beoogde Kennisagenda geeft in de derde fase in wisselwerking met onder andere de [Cultuurmonitor](#) van de Boekmanstichting richting aan de opzet, uitvoering en implementatie van onderzoek en kennisdeling binnen de sector. De uitvoering van de Kennisagenda gaat met ingang van 2025-2028 van start.

---

¹ Een kennisagenda is een beschrijving van de belangrijkste kennishiaten op bepaalde thema's, inclusief een plan van aanpak hoe deze kennislacunes opgelost kunnen worden door middel van onderzoek en kennisdeling.

Om behoeften en verwachtingen, maar ook mogelijke valkuilen, bij de ontwikkeling van een Kennisagenda in beeld te krijgen gingen we voor deze verkenning in gesprek met verschillende partijen in de sector. Daarnaast bestudeerden we bestaande kennisagenda's en andere platforms voor kennisontwikkeling en -deling.²² Ook spraken we met onderzoekers van universiteiten, hogescholen, onderzoeksbureaus en andere kennisinstellingen om hun behoeften en verwachtingen te spiegelen aan die van partijen uit het culturele en creatieve veld. In de laatste fase van de verkenning onderzochten we strategieën voor operationalisering van de Kennisagenda. Een lijst van gesprekspartners en geraadpleegde bronnen is bijgevoegd in de appendices. We zijn de gesprekspartners zeer dankbaar voor hun tijd, openheid en inzichten.

WAAROM EEN KENNISAGENDA?

De gesprekspartners uit de sector geven duidelijk aan dat ze op zoek zijn naar inzichten over concrete vraagstukken in de sector die zowel op korte als op middellange termijn (5 à 10 jaar) relevant zijn, en wellicht in de toekomst zelfs aan urgentie winnen. Deze inzichten zijn, zo wordt gesteld, nodig om goed onderbouwd beleid te ontwikkelen en een geïnformeerd debat te kunnen voeren.

De huidige kennisbasis, zo stellen gesprekspartners, biedt onvoldoende inzichten. Dit heeft meerdere oorzaken.

De culturele en creatieve sector is fijnmazig en heterogeen. De sector kent veel verschillende organisatievormen en de verschillende deelsectoren (bijvoorbeeld podiumkunsten, design of beeldende kunst) hebben elk hun eigen kenmerken. Deze gelaagdheid en complexiteit is ook zichtbaar als het gaat om onderzoek en kennisdeling in de sector. Er wordt veel en zorgvuldig onderzoek verricht, maar de bestaande kennisbasis wordt gekarakteriseerd als 'gefragmenteerd' en 'moeilijk te vinden of te vergelijken' en over sommige onderwerpen ontbreekt onderzoek en kennis. Hoewel er zowel in als over de sector veel onderzoek wordt gedaan, is het voor betrokkenen vaak lastig om aan kennis en informatie te komen of deze effectief te gebruiken. Ook ontbreekt het aan een overkoepelend beeld van kennisbehoeften en strategieën voor afstemming van nieuw onderzoek.

Uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek worden volgens sommige gesprekspartners nog te vaak niet opgemerkt, zijn niet makkelijk toegankelijk (bijv. achter betaalmuren) of zijn moeilijk te vertalen naar de (bestuurs)praktijken in de sector. Bovendien duurt het vaak lang

voordat resultaten worden gepubliceerd en zijn publicaties vaak Engelstalig. Soms is het niet bekend dat er al veel onderzoek is gedaan over bepaalde thema's. Onderzoekers horen dan bijvoorbeeld bij gesprekspartners werkzaam in de sector: 'waarom weten we dit eigenlijk niet allang?'. Gesprekspartners merken daarnaast ook op dat al aanwezige kennis in – en onderzoeksactiviteiten door – culturele organisaties niet altijd als zodanig wordt herkend door professionals zelf en door onderzoekers.

Veel beleidsgericht onderzoek is bovendien vaak kortlopend, gericht op evaluatie en verantwoording, of beperkt tot het in kaart brengen van de huidige situatie, wat de inzet van kennis voor gezamenlijk leren en het ontwikkelen van langere-termijn strategieën bemoeilijkt. Hierbij speelt ook dat verwachtingen van de inzet van onderzoek en data soms te hoog zijn. Met het verzamelen en delen van data heb je nog geen inzichten, en ook inzichten uit onderzoeksprojecten kunnen lang niet altijd duidelijk richting aangeven voor bestuurlijke of beleidsmatige keuzes.

Samengevat zijn dit de knelpunten:

1. Fragmentatie en heterogeniteit in de sector en in het onderzoekslandschap
2. De afstand tussen wetenschappelijk onderzoek en culturele praktijken

²² Waaronder de Strategische Kennisagenda 2019-2024 van OCW, de Nationale Wetenschapsagenda, KIA 2020-2023 van ClickNL, Kennisagenda Openbare bibliotheken (2019), Onderzoeksagenda Cultuureducatie en cultuurparticipatie (2020) van het LKCA, of Nationale Kennisagenda Sport en Bewegen van het Mulier Instituut.

3. Onduidelijkheid over wat onderzoek en kennis is en wat het doet voor/in de sector

Deze knelpunten zijn deels structureel: de sector zal divers blijven, kennisbehoeften en onderzoekspraktijk zullen soms uiteenlopen, en langetermijn visies en -strategieën kunnen maar gedeeltelijk worden gebaseerd op onderzoeksresultaten of kennisuitwisseling. Een instrument zoals een Kennisagenda lost dit niet op – en dat hoeft ook niet. Wat een Kennisagenda juist wel kan bieden is een impuls aan de versteviging van de relatie tussen onderzoekers en de beleids- en bestuurspraktijk in de sector.

De al langer gevoelde behoefte aan een meer gecoördineerde aanpak op kennisontwikkeling en -deling wordt sinds 2021 deels ondervangen door de [Cultuurmonitor](#). De Cultuurmonitor wordt beheerd door de Boekmanstichting en brengt gegevens samen over ontwikkelingen in het culturele leven in Nederland. Deze gegevens worden zoveel mogelijk ontsloten via [een online database](#), [thematische](#) en [sectorale rapportages](#) en een [jaarlijkse publicatie](#). De Cultuurmonitor helpt zo bij het signaleren en duiden van trends en ontwikkelingen (voor deelsectoren en sectorbreed en laat ook zien over welke onderwerpen aanvullend onderzoek gewenst is. Hiermee heeft dit instrument inhoudelijk een agenderende functie, maar dit is nog niet

verbonden aan een strategie die kan worden opgepakt via onderzoek of kennisdeling. De Boekmanstichting kan het gewenste onderzoek bovendien meestal niet zelf uitvoeren. Om dit te ondervangen is er behoefte aan een aanvullend programma, gecoördineerd door de Boekmanstichting, voor borging, ontwikkeling en toepassing van kennis in en over de culturele en creatieve sector, dat in directe verbinding met de [Cultuurmonitor](#) staat.

Dit programma wordt vormgegeven via de Kennisagenda 2025-2028 en sluit aan bij lopende initiatieven gericht op coördinatie en samenwerking in de sector, zoals de Taskforce Culturele en Creatieve Sector, de [Cultuurmonitor](#) en het visiedocument van Kunsten '92, [Kunsten2030](#) (2022), en bij thematische en sectorale agenda's zoals die van Platform ACCT, de [Kennis en Innovatie Agenda](#) (KIA) voor de Creatieve Industrie van ClickNL, en de [Onderzoeksagenda Cultuureducatie en Cultuurparticipatie](#) van het LKCA.

DOELSTELLINGEN

Uit de verschillende gesprekken met culturele organisaties en onderzoekers kwamen vier doelstellingen van de Kennisagenda naar voren.

De Kennisagenda:

1. signaleert – in wisselwerking met de Cultuurmonitor - urgente sectorbrede

vraagstukken nu en voor in de komende 5-10 jaar, en identificeert bijbehorende kennisvragen en -hiaten;

2. identificeert strategieën voor adressering van de kennisvragen en -hiaten;
3. maakt bestaande opvattingen over, en verwachtingen van kennis en onderzoek in de sector zichtbaar, en be vraagt deze;
4. verstevigt samenwerking en uitwisseling tussen culturele praktijken en onderzoekspraktijken

Om deze doelen te bereiken, stellen we voor de ontwikkeling van de Kennisagenda drie uitgangspunten voor:

- een sectorbrede thematische indeling
- praktijkkennis als spil in onderzoek
- ontwikkeling van de agenda *via* uitvoering

SECTORBREDE THEMATISCHE INDELING

Tijdens de eerste fase van het verkennende onderzoek benoemden de gesprekspartners vele grote en kleine kennislacunes en vraagstukken. Deze zijn in grote lijnen beschreven in de [Cultuurmonitor](#). Om deze hiaten op gerichte wijze te kunnen aanpakken, hebben we deze in het voorontwerp van de Kennisagenda geclusterd in een aantal overkoepelende thema's die sectorbreed leven. Deze thema's kunnen in

(onderzoeks)projecten vervolgens worden uitgewerkt tot concrete onderzoeksvragen.

Hoewel we ons realiseren dat er grote verschillen tussen (deel)sectoren en activiteiten zijn, spreken we in deze verkenning voor het gemak over de culturele en creatieve sector als één geheel. In de uitwerking van de Kennisagenda en de daaruit voorkomende samenwerkingen en mogelijke projecten dient rekening te worden gehouden met de heterogeniteit door te focussen op specifieke sectoren of juist op cross-sectorale en hybride activiteiten.

Voorstel hoofdthema's in de Kennisagenda

1. Werken in de culturele en creatieve sector: arbeidsmarkt en arbeidsrelaties

De positie van zzp'ers in de culturele sector is de afgelopen jaren nog kwetsbaarder geworden. De winsten en verliezen in de culturele sector worden ongelijk verdeeld over de arbeidsmarkt, zo bleek ook uit het in 2021 en 2023 gepubliceerde onderzoek Ongelijk Getroffen, Ongelijk Gesteund. Ondanks de vele initiatieven om een eerlijke en veilige arbeidsmarkt te waarborgen (denk bijvoorbeeld aan de Fair Practice Code) zijn er binnen de culturele sector nog te weinig handvatten om ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en in arbeidsrelaties op structurele wijze te monitoren en analyseren. Hierbij kan aangesloten worden bij de activiteiten van Platform ACCT.

2. De maatschappelijke werking van kunst en cultuur

Er is in de culturele en creatieve sector ruime aandacht voor de rol van kunst en cultuur in de maatschappij. Denk bijvoorbeeld aan de urgentie van de klimaatcrisis en de noodzaak voor de sector om zelf te verduurzamen. Instellingen zijn in toenemende mate bezig met het evalueren van hun maatschappelijke impact, maar het in kaart brengen van betekenisgevende waarde(n) van kunstpraktijken blijft lastig. Er is vanuit de sector behoefte aan methoden om maatschappelijke waarde(n) te onderzoeken, waarbij aandacht is voor de intrinsieke waarde van de culturele praktijk en de vele hybride en cross-sectorale samenwerkingen.

3. Democratisering en diversiteit

Cultuur is een afspiegeling van Nederland in al haar diversiteit. In de laatste jaren zijn er veel initiatieven gestart om culturele praktijken te democratiseren. In beleid is aandacht voor participatie, diversiteit, gelijkheid, en inclusie om meer meerstemmigheid in de sector te bereiken. Maar dit roept ook veel vragen op: over wiens kunst en cultuur gaat dit beleid? Wat voor richtlijnen moeten er gelden voor welke instellingen en waartoe? Wat betekent diversiteit als het geïnstitutionaliseerd wordt?

4. Digitale cultuur en nieuwe technologieën

Ten tijde van de coronacrisis groeide het aantal

digitale initiatieven als alternatief voor onder andere de gesloten theaters, musea of bioscopen. Hoewel digitalisering verder voortschrijdt, ontbreekt het aan middelen om deze uitingen in kaart systematisch te brengen en recent onderzoek op bijvoorbeeld op het gebied van kunstmatige intelligentie, platformisering en internationale uitwisseling, te duiden. Hierbij kan aangesloten worden bij de activiteiten van DEN, gericht op de digitale transformatie van de culturele sector.

5. Dit thema blijft open voor aanvulling

Bij de uitwerking van de thema's in de Kennisagenda dienen keuzes te worden gemaakt, die goed onderbouwd worden en waarbij willekeur of persoonlijke belangen worden vermeden. Sommige grote thema's zoals internationalisering en (her)organisatie van het stelsel zijn niet als hoofdthema opgenomen, maar kunnen binnen de huidige thema's worden betrokken. Als op basis van de doorontwikkeling van de Kennisagenda blijkt dat de selectie van de huidige thema's te beperkt is en een nieuw thema een eigen plek moet krijgen, kan dit worden aangepast.

Verdere inhoudelijke uitwerking van de agenda kan alleen plaatsvinden via uitvoering van de agenda. Niet voorafgaand aan, maar *via* het opstarten van de Kennisagenda, kunnen 'kennisproblemen' verder worden geïdentificeerd en uitgewerkt, zodat de werkelijke kennisbehoefte helder wordt en de

onderzoeksvragen concreet worden gemaakt. Hierbij staat het verkleinen van het gat tussen wetenschappelijk onderzoek en culturele praktijken centraal.

PRAKTIJKKENNIS EN WETENSCHAPPELIJKE KENNIS

De verkenning leverde een algemene koers en grove thematische afbakening voor de kennisagenda op. Over sommige thema's is het bestaand onderzoek en beschikbare kennis versnipperd. Soms ontbreekt het simpelweg. Het komt ook voor dat er wel kennis beschikbaar is, maar dat deze om verschillende redenen niet bruikbaar is voor (beleids)strategische doeleinden. De Kennisagenda kan dit niet allemaal oplossen. Door te focussen op het verstevigen van de relatie tussen onderzoekspraktijken en culturele praktijken geeft de agenda wel een impuls aan het aanpakken van (of omgaan met) de geïdentificeerde knelpunten.

We stellen daarom voor dat in de Kennisagenda praktijkkennis wordt gezien als essentiële schakel tussen formele (wetenschappelijke) kennis en de alledaagse praktijken in de sector. Praktijkkennis beschouwen we daarbij als het geheel van kennis, opvattingen en waarden met betrekking tot de beroepsuitoefening die professionals opbouwen op basis van

persoonlijke en professionele ervaring (Hutschemaekers 2010).

De integratie van kennis uit onderzoek en kennis uit praktijk vereist meer én meer structurele samenwerking tussen universiteiten (academisch onderzoek), hogescholen (praktijkgericht onderzoek) en partners in de sector (praktijkonderzoek). Het vraagt ook een open blik op wat onderzoek is (en wat het niet is) en wat onderzoek voor cultuurmakers en organisaties kan betekenen. De Kennisagenda is hiermee niet enkel een instrument om nieuwe kennis of onderzoeksprojecten mee te creëren, maar fungeert ook als platform voor uitwisseling en collectief leren.

Om slagen te maken in het versterken van de kennisbasis voor de ontwikkeling van de sector is het nodig te investeren in het verkleinen van het gat tussen wetenschappelijk onderzoek en culturele praktijk via 'communities of practice'. In deze gemeenschappen worden wetenschappelijke kennis en praktijkkennis gecombineerd met als doel oplossingen voor complexe praktijkvraagstukken te bevorderen én nieuwe wetenschappelijke inzichten of vragen te genereren (cf. NWO 2022). Het opzetten van zulke gemeenschappen vraagt tijd en aandacht.

UITVOERING EN ORGANISATIE

De Boekmanstichting neemt een regisserende rol in de ontwikkeling van de Kennisagenda via de organisatie van thematische bijeenkomsten, het aanjagen van onderzoeksprogrammering, en het opzetten en beheren van een online platform.

Voor de uitvoering van de kennisagenda wordt een onafhankelijke begeleidingscommissie samengesteld die adviseert over thema's, kennisvragen en methodologieën, en zicht houdt op de samenhang en afstemming binnen de agenda.

Bijeenkomsten

De Boekmanstichting faciliteert binnen de 'communities of practice' het bij elkaar brengen van onderzoekers, makers en organisaties via thematische bijeenkomsten. Doel van de bijeenkomsten is om een ontwerp te maken voor de operationalisering van de delen van de Kennisagenda (bijvoorbeeld vraagstukken waar nog te weinig onderzoek over is gedaan) én betrokkenheid vast te leggen door concrete projecten te formuleren en op te starten. Zo kunnen ook gezamenlijk vervolgstappen en randvoorwaarden voor het goed functioneren van de kennisagenda worden geïdentificeerd: wie neemt welke rol, hoe kan nieuw onderzoek worden gefinancierd, hoe wordt verdere samenwerking vormgegeven?

Elk thema kan ruimte bieden aan meerdere 'communities of practice'. Deze gemeenschappen bestaan uit verschillende

partijen in onderzoek en praktijk die samen een concrete kennisvraag formuleren, onderzoeken, kennis en vaardigheden uitwisselen en hiervan leren (al dan niet via nieuw onderzoek). De vorm en uitkomst kan dan ook per kennisvraag verschillen, bijvoorbeeld in een onderzoeksaanvraag, vervolgbijeenkomst, paper, activiteit, event etc.

Deze vorm draagt bij aan de ontwikkeling van nieuwe kennis, benutting van bestaande kennis en het versterken van onderzoeksnetwerken, maar ook aan de verdere ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden. Doel is dat de ‘communities of practice’ zoveel mogelijk zelfsturend zijn en via hun activiteiten bijdragen aan de doorontwikkeling van de Kennisagenda.

Ondersteuning en onderzoeksprogrammering

Om de uitwerking van kennisvragen en collectief leren via deze samenwerkingen werkelijk vleugels te geven is het gewenst dat er in de nabije toekomst ook financiële middelen beschikbaar komen voor onderzoeksprojecten. ‘Communities of practice’ ontstaan vaak niet vanzelf en hebben ondersteuning nodig. Een startbudget of zaaigeld kan bijvoorbeeld helpen zorgen dat alle partijen in een gelijkwaardige positie aan het project kunnen deelnemen en kan als basis dienen voor het aanvragen van verdere financiering voor onderzoek. Aan deze financiering kunnen voorwaarden worden gesteld, zoals deelname partijen uit de sector, hogeschool- en academisch onderzoek;

gezamenlijke probleemanalyse, formulering kennisvraag, en aanpak.

Online platform

Om samenhang en afstemming binnen de agenda zichtbaar te maken, en kennisdeling te stimuleren geeft de Boekmanstichting een herkenbare plek aan de Kennisagenda op de site van de Boekmanstichting en gekoppeld worden aan de [Cultuurmonitor](#). Belangrijk is dat niet alles in deze online weergave van de Kennisagenda hoeft te komen staan, maar dat de kracht juist ligt in doorverwijzen en een snelle weergave te geven van de relevante kennisvragen en -thema's. Dit kan door middel van een structuur waarbij de belangrijkste en meest relevante thema's in de sector de toegangspoorten zijn voor doorklikken naar meer verdieping. Denk hierbij aan het uitlichten van bestaande inzichten en onderzoeksprojecten over een specifiek thema en links naar (culturele) instellingen die zich specialiseren in dit thema.

EIGENAARSCHAP

De uitvoering van de Kennisagenda zal met ingang van 2025-2028 van start gaan waarbij in 2024 al de ‘communities of practice’ en begeleidingscommissie worden samengesteld.

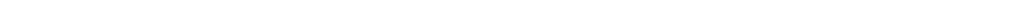
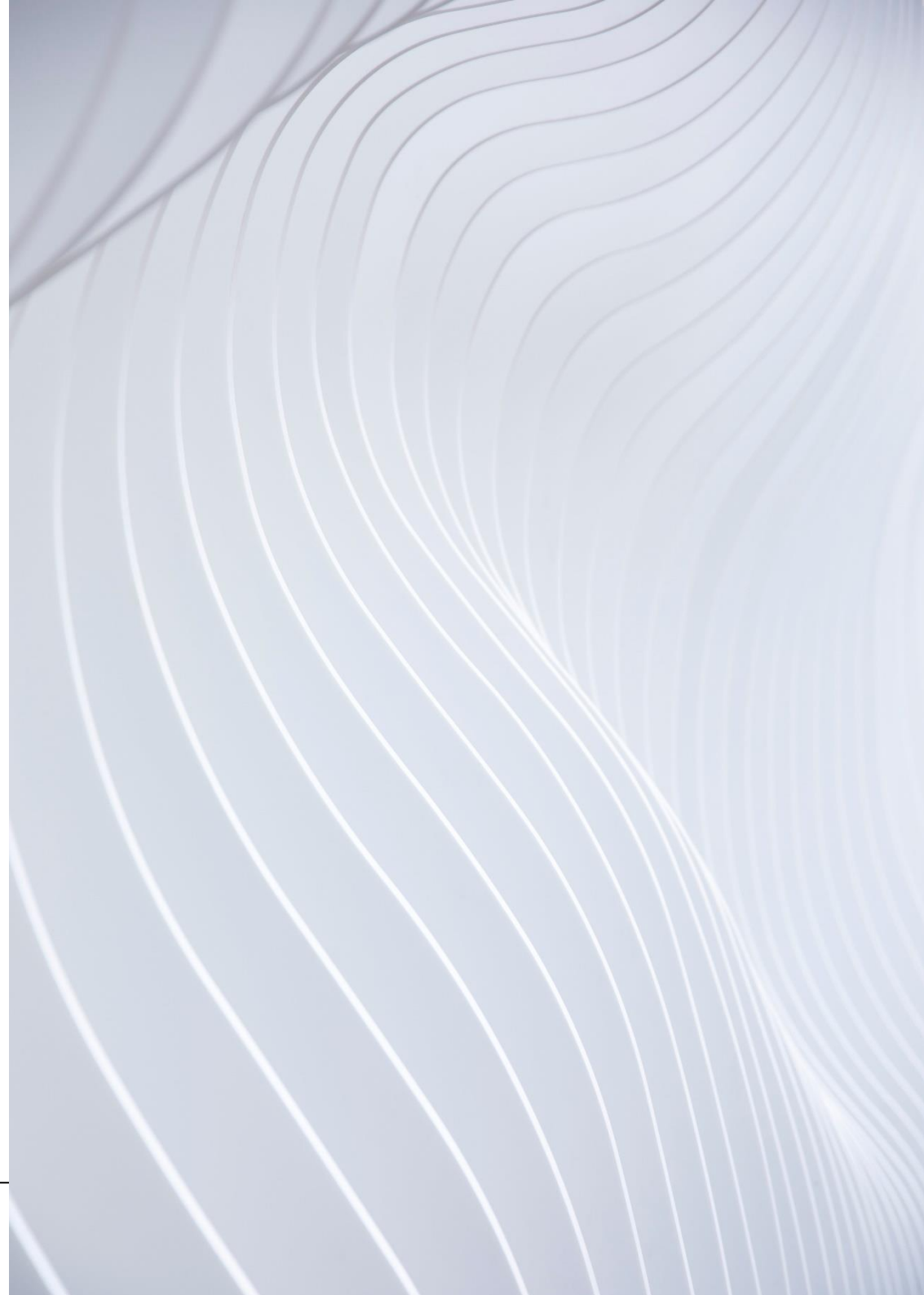
Er is op dit moment nog geen financiering voor uitvoering van onderzoek beschikbaar en dat maakt het stimuleren van actieve betrokkenheid van onderzoekers en culturele professionals voor

de langere termijn, het duidelijk vastleggen van afspraken, en het managen van verwachtingen des te belangrijker. Overheden, de Raad voor Cultuur, fondsen, branches, instellingen, makers en onderzoeksinstellingen zijn samen mede-eigenaar én uitvoerder van de agenda. De Boekmanstichting kan als initiatiefnemer en penvoerder van de agenda het ontwikkel- en uitvoeringsproces bewaken, en afhankelijk van de thema's en methoden in de onderzoeksprojecten kunnen onderzoekers van de Boekmanstichting deelnemen in projecten.

Wil de Kennisagenda een structurele bijdrage leveren aan beleid, bestuur en debat, dan zal er ook geld beschikbaar moeten komen voor uitvoering van onderzoeksprojecten. De nadruk op het verkleinen van het gat tussen wetenschappelijk onderzoek en culturele praktijken vereist bovendien dat partijen uit de praktijk en het onderzoeksveld zich samen sterk maken voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek, en het verzamelen, delen en toepassen van kennis. Hierbij zullen gedeelde, maar soms ook verschillende belangen naar voren komen, en dat vraagt om vertrouwen, en om een heldere rolverdeling en afstemming van verantwoordelijkheden. De Boekmanstichting gaat in het kader van de Kennisagenda daarom in 2024 graag het gesprek aan met OCW, SIA & NWO om mogelijkheden tot programmering van onderzoeksprojecten via bestaande en mogelijke nieuwe subsidie-instrumenten verder te verkennen.

APPENDIX

Overzicht van gesprekspartners en geraadpleegde bronnen.

APPENDIX A. GESPREKSPARTNERS

De onderzoekers spraken met de volgende gesprekspartners:

Kristel Baele
Sietze Bandringa
Klazien Brummel
Sjoerd Feitsma
Tessa Hagen
Wim Hupperetz
Anne-Greet Keizer
Imara Limon
Youssef Louakili
Christianne Mattijsen
Koert van Mensvoort
Shirley Mulder
Tiziano Perez
Erik Schrijvers
Jerker Spits
Marianne Versteegh

Arjen de Zeeuw
Jan Zoet

Liesbet van Zoonen

Janneke van Kersen

Rosa van der Tas
Robert Oosterhout

Richard Slotman
Mieke Dols

Raad voor Cultuur
Vereniging voor Nederlandse Gemeenten
Raad voor Cultuur
Platform ACCT
Tivoli Vredenburg
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid
Amsterdam Museum, Stichting Amsterdam 750
Ministerie van OCW
Ministerie van OCW
kunstenaar en filosoof
Vereniging voor Nederlandse Gemeenten
Nederlands Letterenfonds
Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid
Ministerie van OCW
Kunsten '92 + Taskforce Culturele & Creatieve Sector
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Kunsten '92 + Taskforce Culturele & Creatieve Sector
Erasmus Universiteit Rotterdam + CLICK NL

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
Ministerie van OCW
Ministerie van OCW

Regieorgaan SIA
Regieorgaan SIA

Rose-Mary Allen
Walter van Andel
Bart Ashmann
Helleke van den Braber

Koen van Eijck
Anna Elffers
Susanne Janssen
Quirijn van den Hoogen
Ellen Loots
Gitta Luiten
Sjors Overman
Thomas Poell
Paul Rutten
Vivian van Saaze
Mirjam Shatanawi
Sandra Trienekens
Bastiaan Vinkenburg
Harry van Vliet

University of Curacao
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
Click NL
Radboud Universiteit Nijmegen + Universiteit
Utrecht
Erasmus Universiteit Rotterdam
Universiteit Maastricht
Erasmus Universiteit Rotterdam
Rijksuniversiteit Groningen
Erasmus Universiteit Rotterdam
BMC
Universiteit Utrecht
Universiteit van Amsterdam
Hogeschool Rotterdam
Universiteit Maastricht
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
Urban Paradoxes
Berenschot
Hogeschool van Amsterdam

APPENDIX B. BRONNEN

De onderzoekers raadpleegden ter voorbereiding van de gesprekken onder andere de volgende bronnen:

- Raad voor Cultuur, [Advies Cultuurbestel 2021-2024: Cultuur Dichtbij, Dichtbij Cultuur](#) (2019)
- Raad voor Cultuur, [Onderweg naar overmorgen. Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector](#) (2020)
- Ministerie van OCW, [Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek. Houdbaar voor de toekomst](#) (2019)

- Ministerie van OCW, [Strategische Kennisagenda OCW 2019-2024](#) (2019)
- [Nationale Wetenschapsagenda](#) (laatst geraadpleegd januari 2022)
- CLICK NL, [KIA 2020-2023](#) (2020)
- LKCA, [Onderzoeksagenda Cultuureducatie en cultuurparticipatie](#) (2020)
- Openbare Bibliotheken, [Kennisagenda Openbare Bibliotheken. Samen bouwen aan kennis](#) (2019)
- Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, [Immaterieel erfgoed als proeftuin van een mondialiserende samenleving](#) (2018)
- Mulier Instituut, [Nationale Kennisagenda Sport en Bewegen. Van Traplopen tot Podium](#) (2016)
- Kunsten '92, [Arbeidsmarktagenda culturele en creatieve sector 2017-2023](#) (2017)
- Peter van Hoesel, Jos Mewissen, Bart Dekker, Kennis voor beleid. Beleidsonderzoek in Nederland (2015)
- Hutschemaekers, G. (2010). Praktijk én wetenschap. Zoeken naar werkzame allianties. H. Pijnenburg (Red.), Zorgen dat het werkt. Werkzame factoren in de zorg voor jeugd, 101-120.
- Joks Jansen, Bjørn Smit, Nina Wijsbek en Rowin van Lanen, Koersen op kennis. Verkenning naar de kennisfunctie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (2021)
- René Goudriaan et al., [Ongelijk getroffen, ongelijk gesteund. Effecten van de coronacrisis in de culture sector](#) (2021)
- René Goudriaan et al., [Ongelijk getroffen, ongelijk gesteund II. Effecten van de coronacrisis in de culture sector \(2023\)](#)
- Boekmanstichting, [Cultuurmonitor: Jaarrapportage 2021](#) (2021)
- Erik Schrijvers, Anne-Greet Keizer en Godfried Engbersen, [Cultuur Herwaarderen](#) (WRR 2015).

COLOFON

© Amsterdam, december 2023

beeld: [Jean-Philippe Delberghe](#) via [Unsplash](#)

tekst: Claartje Rasterhoff, Jan Jaap Knol, Rogier Brom, Maartje Goedhart en Thomas van Gaalen

OVER DE BOEKMANSTICHTING

www.boekman.nl

De Boekmanstichting is het onafhankelijke kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid in Nederland. Zij verzamelt, analyseert en verspreidt data en informatie over de cultuursector en stimuleert en faciliteert het gefundeerde cultuurdebat.

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

BOEKMANSTICHTING
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid
Herengracht 415
1017 bp Amsterdam
www.boekman.nl

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid